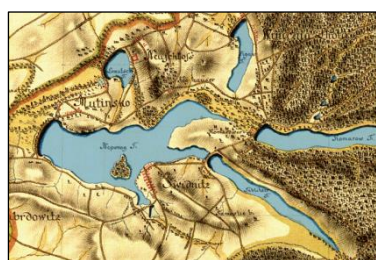
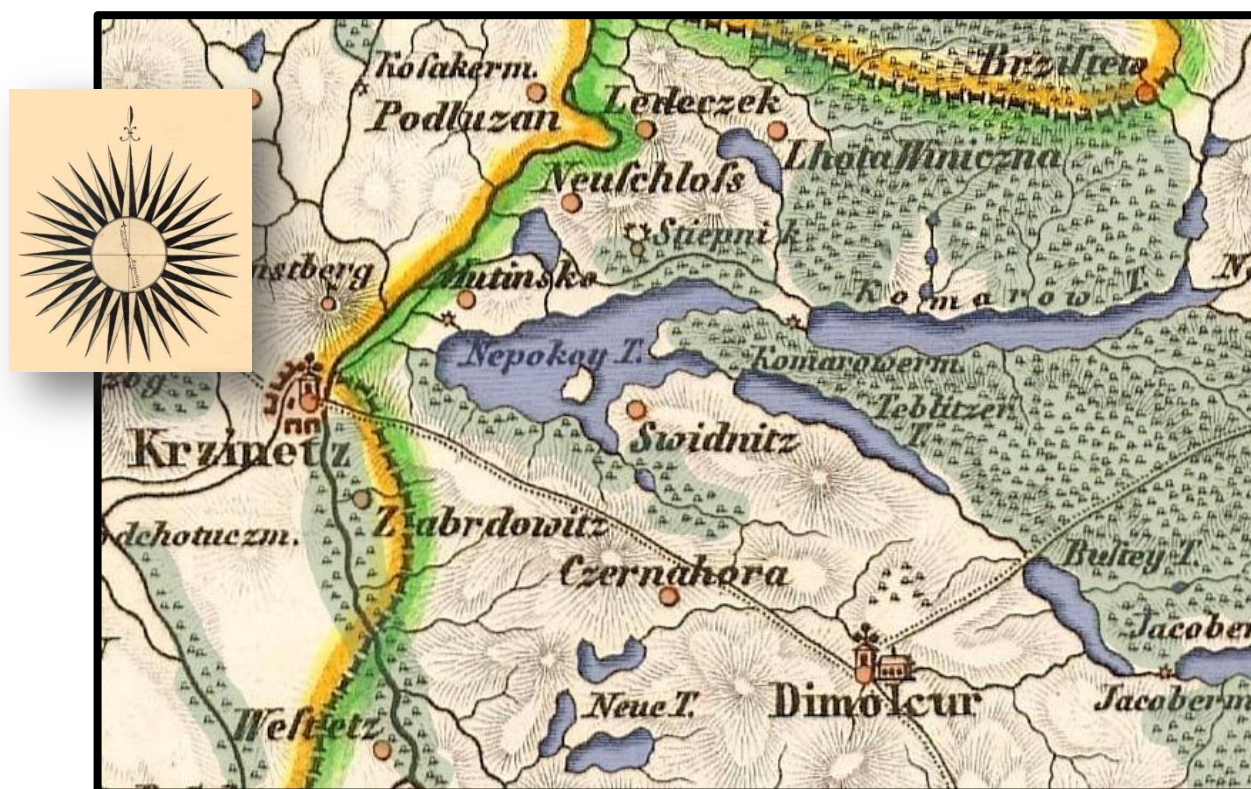

HOUBAŘSKO-HISTORICKÁ VYCHÁZKA

Nepokoj - Deblík - Cikán

ZDENĚK KUČERA

2016

Spolek

Poděbrady

houbařů

Trasa vycházky

Svídnice - zaniklý Deblický rybník - Komárovský rybník – zaniklý Komárovský mlýn - lesem do Viničné Lhoty - zaniklý rybník Cikán a podél trati do Rožďalovic.

Trasa vycházky kolem zaniklého rybníka Nepokoj (Nepokog T.), kolem zaniklého Deblického (Teblitzer T.) rybníka, stávajícího Komárovského rybníka (Komarow T.) a zaniklého rybníka Cikán (Cigan T.) pod Viničnou Lhotou (Winiczna Lhota) na kolorované rukopisné mapě prvního vojenského mapování, 1763 – 1767, revidováno 1779 – 1783. Sekce 93.

Ve Svídnicí nás paní starostka Bc. Kubálková provede naučnou stezkou, jejíž vybrané tabule zde předkládám.

TABULE 1

Vítame Vás v naší malebné vesničce Svídnice.

Svídnice byla založena pravděpodobně roku 1336, ves náležela k Dymokurskému panství, byla obklopena lesy a rybníkem Nepokojem (vysušen roku 1845). Železniční trať z Krince do Dymokur vznikla roku 1881, prodloužení do Městce Králové bylo provedeno o rok později. Dráha poskytovala přepravu jak osob, tak i nakladů – nejčastěji pro cukrovar v Dymokurech.

Polní cestou směrem na Břestev se dostanete ke Komárovskému rybníku (rozloha 27 ha). Stával zde mlýn, který byl zrušen v roce 1924, poté chátral a zlikvidován byl v šedesátých letech. Jméno rybníka se odvozuje od obrovského množství komárů vyskytujících se zde i dnes. V sousedství železniční stanice se nachází malý hřbitov založený v roce 1937 nejen pro potřeby Svídnice, ale i pro okolní obce. Do té doby se pohřbívalo v Dymokurech (cesta, kterou se pohřební průvod do Dymokur ubíral se dodnes nazývá Umrličí alej). Svídnice se nachází na okraji ptačí oblasti Rožďalovské rybníky, chráněné oblastí Natura 2000.

Kosatce žluté

Komárovský mlýn

Komárovský rybník

KOMÁROVSKÝ RYBNÍK
DYMOKUR (okolo 4.30) 3,8 km
POUŠT 6,4 km
MĚSTEC KRÁLOVÉ 13,2 km

Tato stezka vznikla z iniciativy několika občanů Svídnice. www.svidnice.wgz.cz

TABULE 2

zvonička a křížek
ve Viněné Lhotě

V místě dnešních luk býval největší rybník v oblasti Dymokur – Nepokoj. Jméno se odvozuje od toho, že jeho vody byly nepokojné – často se vylévaly z břehů. Rozprostíral se od Krince až k rybníkům Jakubu a Pustému, od Svidnice pak až k Mutinské hrázi. Rybník byl vysušen v roce 1845. U železničního mostu se spojuje Smichovský potok, tekoucí od Komárovskeho rybníka do potoka Štitarského – ten dále pokračuje mezi loukami až do Krince, kde se vlevo do Mrliny. Směrem SZ se na lesíkem Bžtnici nachází obec Nové Zámky – ta stojí na místě bývalé vladcké tvrze Nepokojnice. Nové Zámky, Ledčický a Viněná Lhota spadaly pod správu Svidnice. Nad vsí se tyčí kopec Kamenec (nadmořská výška 218 m). Dle pověsti zde stávala tvrz. Obec za své jméno vděčí statnému keři s nachovými větvemi – Svidě krvavé, která se zde hojně vyskytuje.

mapa rybníka Nepokoj

odbočka obora

Štitarský potok při povodni

Mutinsko

pozůstatek hráze rybníka Nepokoj

Tato stezka vznikla z iniciativy několika občanů Svidnice. www.svidnice.wgz.cz

TABULE 3

Legie v Rusku.

Na východní frontě v době 1. SV se účastnili boji i čsl. legionáři. Byli mezi nimi i občané Svidnice. Jedním z nich byl Stanislav Haluška, kterého po skončení války spolu s ostatními repatriovali - evakovali po transsibírské magistrále do Vladivostoku, odtud lodí do Ameriky. Zde údajně v Chicagu stávil nějakou dobu mrakodrapy. Nakonec se přeplavil z kanadského Halifaxu přes Atlantický oceán do Hamburku a v září roku 1920 se vrátil domů. Zbytek svého života prožil v rodné obci Svidnici. Zemřel v roce 1972 a je pochován na místním hřbitově.

Tato stezka vznikla z iniciativy několika občanů Svidnice. www.svidnice.wgz.cz

Obecná jednotřídní škola ve Svidnici, založena roku 1873. Prvním učitelem byl pan Jan Cirkva. Dále zde působili učitelé Němec Jan, Poriz Bohumil, Němec Josef, Karel František a další. Posledním a nejdéle zde působícím učitelem byl pan Václav Sobota /23let/. Do této školy chodily jak děti místní, tak i děti ze sousedních obcí, nejdele pak děti z Nových Zámek. V roce 1970 byla škola ve Svidnici zrušena pro nedostatek dětí. Před budovou školy byl parčíku odhalen pomník na památku obětí 1. světové války a s bustou významného prvorepublikového agrárního politika – ministra zemědělství Bohumira Bradače, rodáka z nedalekých Židovic. Busta byla odstraněna.

TABULE 4

Nejúžijímavějším rodákem naší obce je pan profesor Josef Kubalek, narozený v roce 1876 ve Svidnici čp. 4. (toto stavení se nachází naproti této tabuli). Po absolvování zdejší školy a učitelského ústavu v Jičíně se věnoval vyučování nejmenších dětí. Tuto práci pak zručil ve své další práci – věnoval se především elementárnímu vyučování, vědecké práci v této a dalších oblastech a přípravě budoucích pedagogů. Autor pedagogických publikací, autor knih pro děti a překladatel. Důraz kladl vždy na spolupráci rodiny a školy. Při studiu metodologie elementárního čtení pak shromáždil i sbírku 2 000 slabikářů z celého světa (dnes je tato údajně největší sbírka na světě uložena v Památníku národního písemnictví v Praze). Sam byl také autorem dvou českých slabikářů. Ačkoli velkou část svého života prožil jinde, na svou rodnou obec nikdy nezapomínal, často ji navštěvoval a setkával se rad s místními občany. Rád se toulal po okolí, vzpomínal na dětství. Poslední léta prožil ve Všenorech, kde také v roce 1968 zemřel (pohřben na hřbitově na Karlštejně). Roku 2011 byla na jeho počest odhalena pamětní deska na místní škole – ta pak převzala do svého názvu jeho jméno. Součástí slavnostní akce bylo i položení základního kamene k jeho muzeu.

Tato stezka vznikla z iniciativy několika občanů Svidnice. www.svidnice.wgz.cz

Publikace za poskytnutí materiálů na této tabuli PaDr. Vladislava Vlasimera ze ZŠ a MŠ Josefa Kubalky Všenory.

Zajímavá místa na trase

■ Na Dymokursku byly rybníky zakládány od 16. století, v roce 1673 jich bylo 102. Celková násada v nich se pohybovala kolem 16 500 kop kaprů. V roce 1713 zbylo už pouze 79 rybníků a v roce 1825 jen 47. Rybník Nepokoj založený na Štítarském potoce byl největší s celkovou násadou 300 kop kaprů, vypuštěn byl v roce 1845.

Na začátku 17. stol. pomalu odeznívá „zlatý věk“ českého rybníkářství. Když v roce 1618 vypukla třicetiletá válka, stala se pohromou pro české rybníkářství. Život se tehdy musel ubírat jiným směrem, postupně odešla generace šikovných rybníkářů a odvětví přestalo být prioritou. Bojovníci v třicetileté válce byli neúprosní. Bořili hráze, aby pomocí vytékající vody z rybníka vyplavili nepřítele, plenili, kradli, prokopávali a slovovali rybníky. Obyčejní starousedlíci odcházeli. O poničené rybníky a krajinu se nikdo nestaral. Značná část rybníků postupem času zanikla a již nikdy nebyla obnovena. Z válečných hrůz se lidé, krajina a hospodářství vzpamatovávali dlouho. V polovině 18. stol. přišla reforma zemědělství. Prioritou nebyl chov ryb, ale pěstování obilí, posléze cukrové řepy a chov dobytka. Z tohoto důvodu docházelo k vysoušení rybníků, aby mohly takto získané plochy sloužit coby pole, louky a pastviny. Zrušení nevolnictví s sebou neslo „hlad po půdě“, a proto se rušily, zejména v úrodném Polabí, ještě další zbylé rybníky. Za necelých 50 let, do roku 1840, byla v českých zemích zrušena polovina rybníční plochy, v Polabí podstatně více. Zde se rybníky udržely pouze v lesnatých krajinách a jejich blízkém okolí.

■ Deblický rybník založený rovněž na Štítarském potoce měl celkovou násadu 60 kop kaprů. Zrušen byl kolem roku 1820.

■ Deblice, ves, pak samostatný dvůr u Dymokur, první zmínka 1365, zanikla po husitských válkách.

■ Na okraji dubového lesa poblíž hráze Komárovského rybníka zjištěn dřevěný kříž s tabulkou upozorňující na událost z roku 1872, kdy zde byl pytlákem zastřelen hajný Josef Zajíček ze Svídnice.

Dřevěný kříž s tabulkou.

Detail tabulky.

■ Komárovský rybník na Záhornickém potoce se protrhl při povodních v červnu 2013, hráz byla opravena v průběhu roku 2015 a znovu byl napuštěn na přelomu roků 2015/2016. Bylo zajímavé sledovat sukcesi na jeho vysušeném dně. Je významnou hřibovou lokalitou, zjištěno kolem 40 druhů hřibovitých, mimo jiné hřib královský, žlutonachový, Fechtnerův. V roce 1713 měl rybník 50 kop kapří násady.

■ Komárovský mlýn stál pod hrází Komárovského rybníka, patřil ke vsi Svídnice u Dymokur. Mlýn byl v provozu do r. 1924. Rozbořen byl v 60. letech minulého století.

Komárovský rybník – opravená hráz.

Komárovský rybník – zimní aspekt.

■ Viničná Lhota - první zmínka 1431 *Lhotie*, lhota vzniklo ze staročeského „lhota, lhóta“ = osvobození, svoboda (takové jméno dostávaly osady zakládané na lesní půdě, kde byli obyvatelé osvobozeni na určitou lhůtu od poplatků za vykácení lesa a zušlechtění půdy – říkalo se o nich, že jsou na lhotě); viničná – pěstovala se zde vinná réva.

■ Rybník Cikán byl potěrním rybníkem s 80 kopami kapří násady. Zanikl kolem roku 1840.

Louky na místě zaniklého rybníka Cikán jižně od Viničné Lhoty na rukopisné kolorované mapě druhého vojenského mapování, sekce O-7-V, 1851 – 1852.

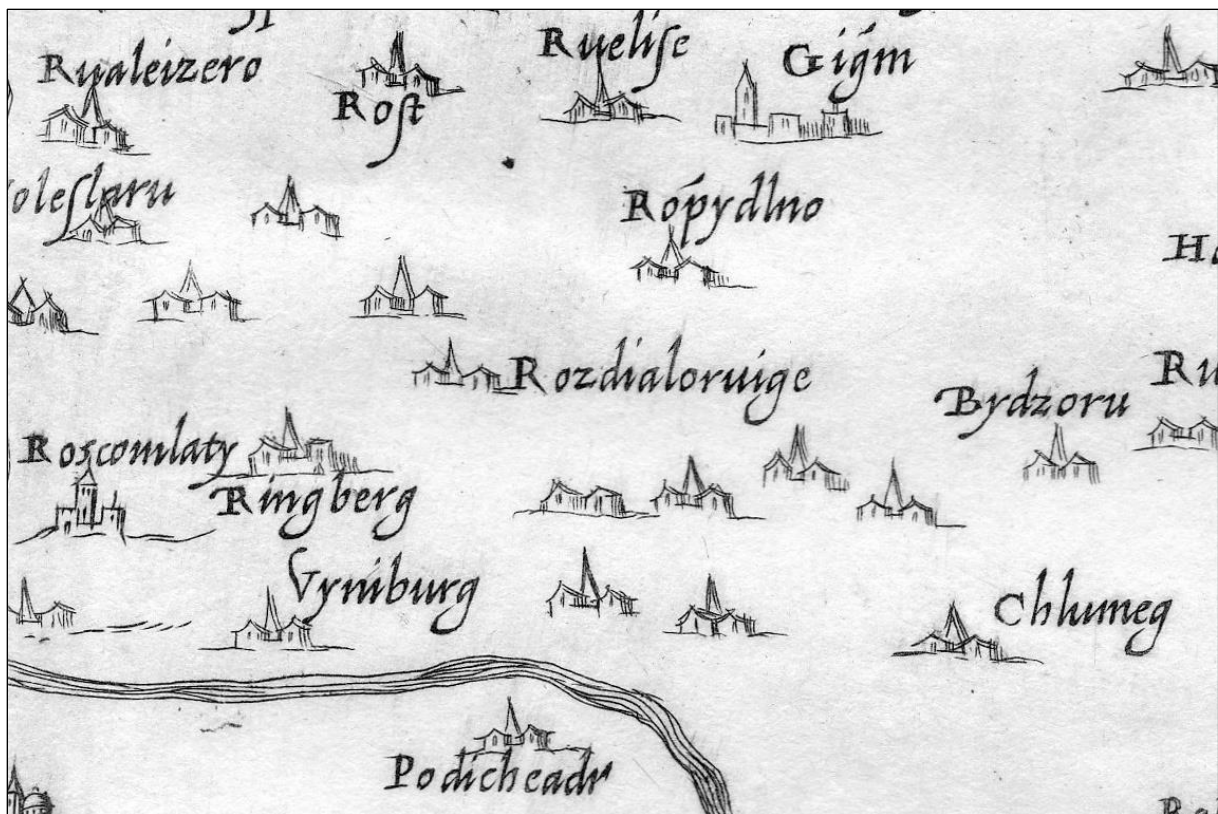

Situace na místě zaniklého rybníka Cikán u Viničné Lhoty dnes.

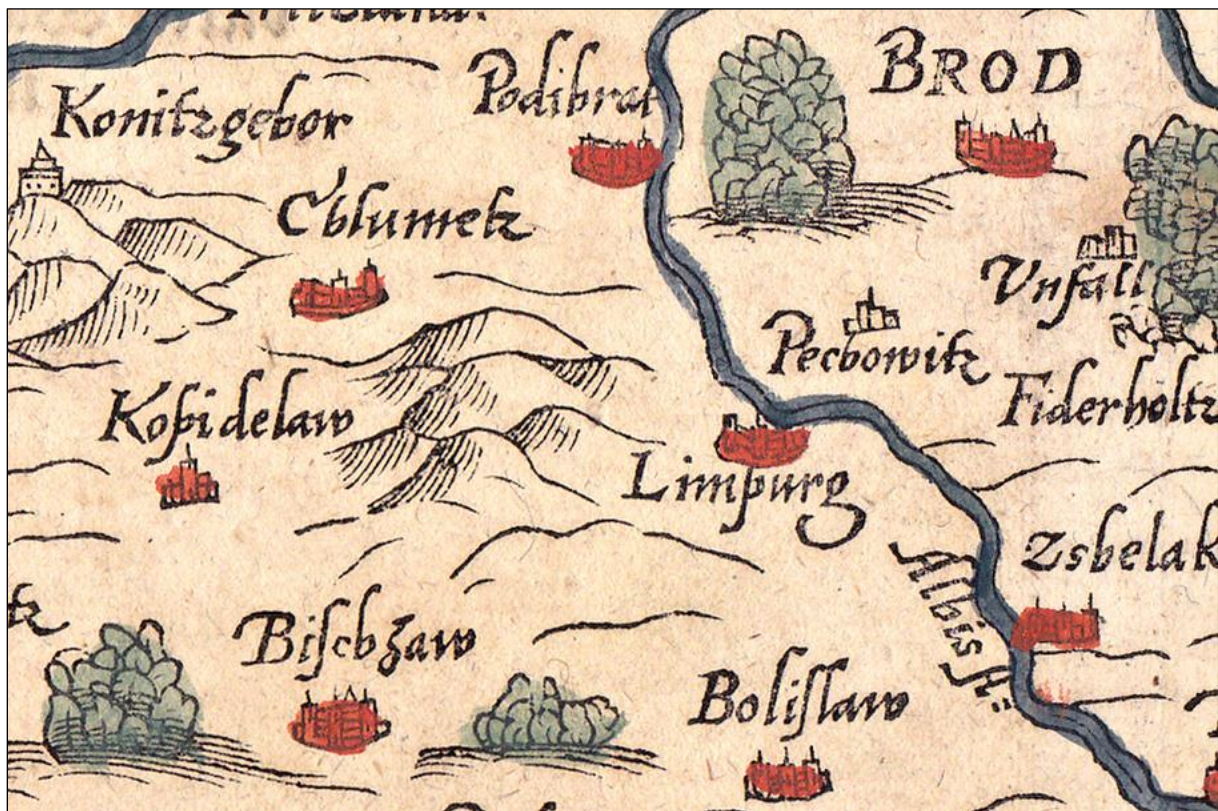
Použitá literatura

1. **Kučera, Z. – Hofman, J.** Svatojiřský les, Chotuc a Mladá na starých mapách. VEGA-L. Nymburk, 2006.
2. **Kučera, Z.** Staré mapy naší země. Rubico. Olomouc, 2016.
3. **Kučera, Z. Hofman, J.** Staré mapy středního Polabí. Rubico. Olomouc, vyjde v roce 2016.

MAPOVÁ PŘÍLOHA

BOLOGNINO ZALTERI (činný 1565 - 1570): Výřez z nejzácnější kopie Klaudyánovy mapy Čech z roku 1518 je ukázkou názvoslovných zkolenin, které vznikaly při přepisu frakturního písma do latinky – např. Poděbrady – Podicheadr, Ringberg – Kuncberk. Nejstarší zakres Rožďalovic – Rozdialoruige - na mapách Čech. Mědiryt pochází z atlasového souboru římského rytce a vydavatele Lafreriho. Mědirytina. Boloňa, 1565. Soukromá sbírka.

SEBASTIAN MÜNSTER (1489 – 1552): Kopidlno (Kopidelaw) na kolorovaném dřevorezu kopie Klaudyánovy mapy Čech s opačnou orientací světových stran. Basilej, 1588. Soukromá sbírka.

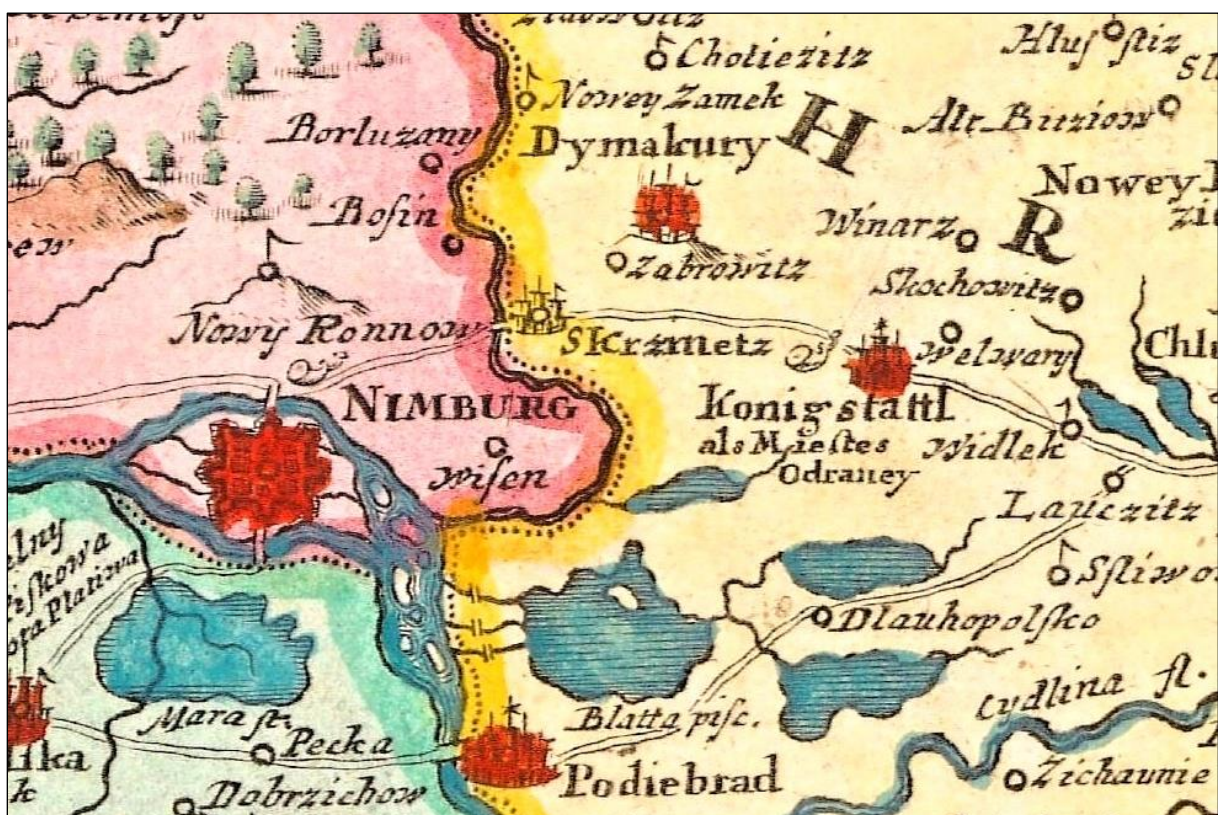
WILLEM JANSZOOM BLAEU (1571 – 1638): Okolí Nových Zámků (Neuschos) na kopii Aretinovy mapy Čech z roku 1619. Řeka Mrlina tvořila hranici krajů Boleslavského a Hradeckého. Nejstarší zakres Dymokur (Dymokurio) na mapách Čech. Kolorovaná mědirytina. Amsterdam, 1634. Soukromá sbírka.

CLAES JANSZOOM VISSCHER-PISCATOR (1587 – 1652): Okolí Dymokur (Dymokurio) na mapě Českých zemí. Nymburk nese popisku Suinibrod, která pochází z Kroniky České (1541) Václava Hájka z Libočan. Podle pověsti se okolo brodu přes řeku Labe zdržovalo mnoho divokých svíní. Dodnes obdivujeme skvělou ryteckou práci významného holandského kartografa. Kolorovaná mědirytina. Amsterdam, 1649. Soukromá sbírka.

JOHANNES HOFFMANN (1629 – 1698): Nejstarší zakres poděbradské rybniční soustavy na velmi vzácné mapě Čech. Kolorovaná mědirytina. Norimberk, 1665. Soukromá sbírka.

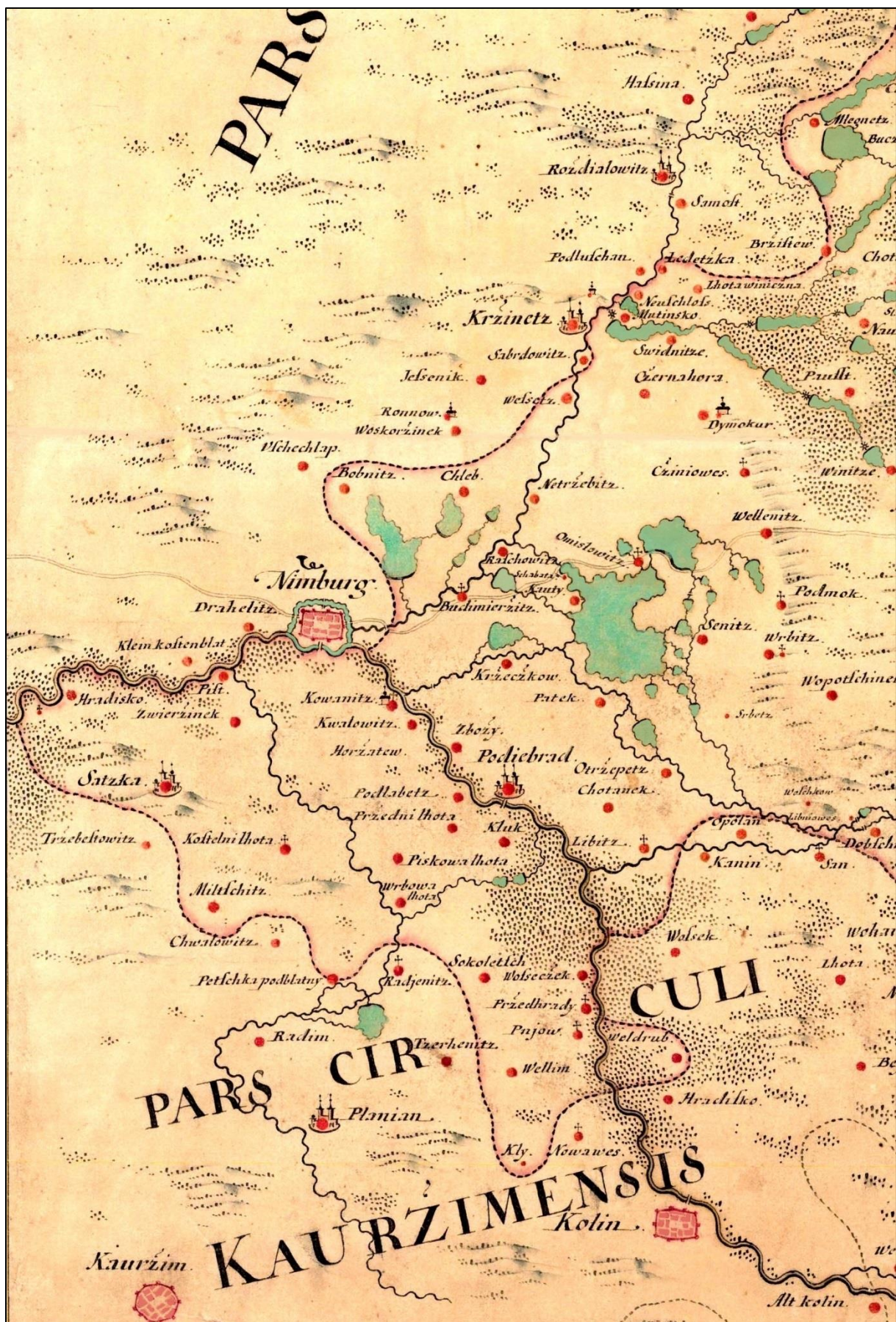
JAN JIŘÍ MAURITIUS VOGT (1669 – 1730): Okolí Dymokur (Dymakury) na mapě Čech, nejstarší zakres Zábřovic (Zabrowitz) na mapách Čech. Kolorovaná mědirytina. Norimberk, 1712. Soukromá sbírka.

JAN KRYŠTOF MÜLLER (1673 – 1721): Rybník Nepokoj a nejstarší zákes Svidnice (Swidnitze) na mapách Čech. Sekce IX velké mapy Čech. Kolorovaná mědirytina. Augsburg, 1720. Soukromá sbírka.

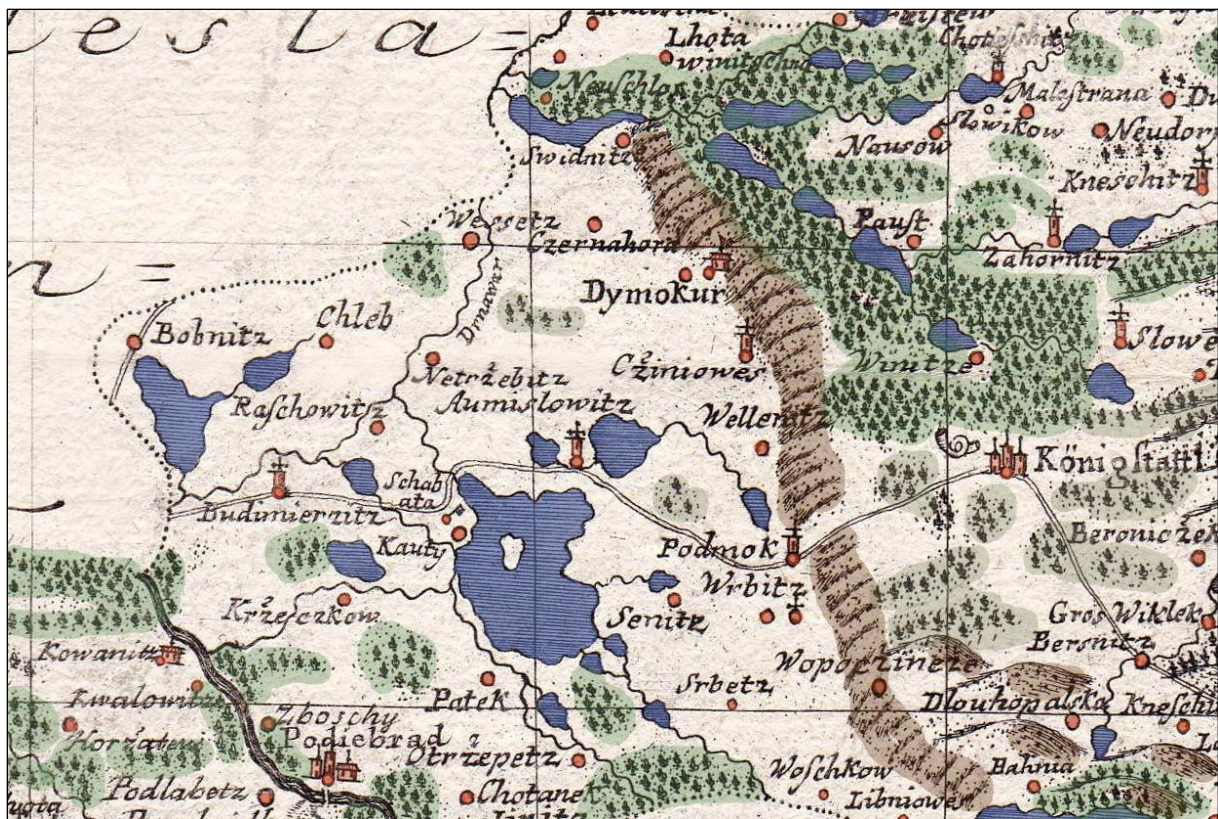
ROCHE JOSEPH JULIEN (1740 - 1777): Svidnicko na kopii Müllerovy mapy Čech. Kolorovaná mědirytina. Paříž, 1760. Soukromá sbírka.

JAN KRYŠTOF MÜLLER (1673 – 1721): Široké okolí rybníka Bláto severovýchodně od Poděbrad (Podiebrad) na rukopisné mapě Hradeckého kraje. Nejstarší zakres Svídnice (Swidnitz) na rukopisných mapách Čech. 1715/16.

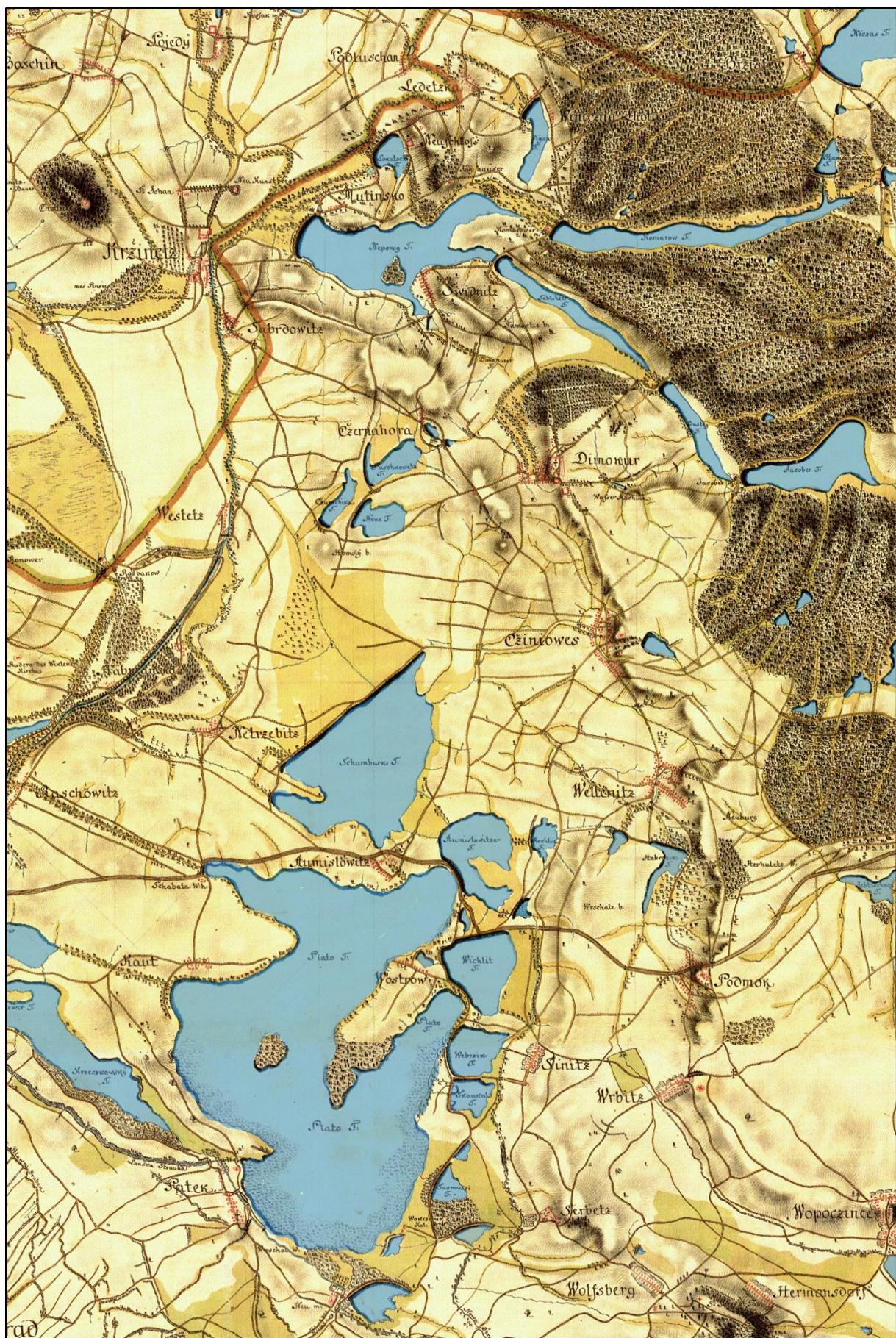
JAN KRYŠTOF MÜLLER (1673 – 1721): Jižní část rukopisné mapy Hradeckého kraje. Z větších měst zachyceny například: Kopidlno (Kopidlno), Nový Bydžov (Neu Bidschow), Chlumec nad Cidlinou (Chlumetz) a Týnec nad Labem (Teinitz). V dolní části mapy zachycena chlumecká rybníčná soustava a největší rybník oblasti Rutvas (Rudý sud) jihovýchodně od Žiželic (Ssisselitz). 1715/16.

BERNARD ERBER (1718 – 1773), **JAN KRYŠTOF WINKLER** (1701 - 1770): Poděbradská a Dymokurská rybníčné soustavy na podrobné mapě Hradeckého kraje vytištěné na podkladech Wielandovy 4/7 zmenšené Müllerovy mapy Čech. Mapový list pochází z knihy „Notitia Illustris Regni Bohemiae Scriptorum, Geographica Et Chorographica“. Vídeň, 1760. Soukromá sbírka.

HOMANNOVI DĚDICOVÉ (1730 – 1813): Okolí Svídnice (Swionize) na mapě Hradeckého kraje. Mapový list pochází z díla Atlas Regni Bohemiae. Kolorovaná mědirytina. Norimberk, 1776. Soukromá sbírka.

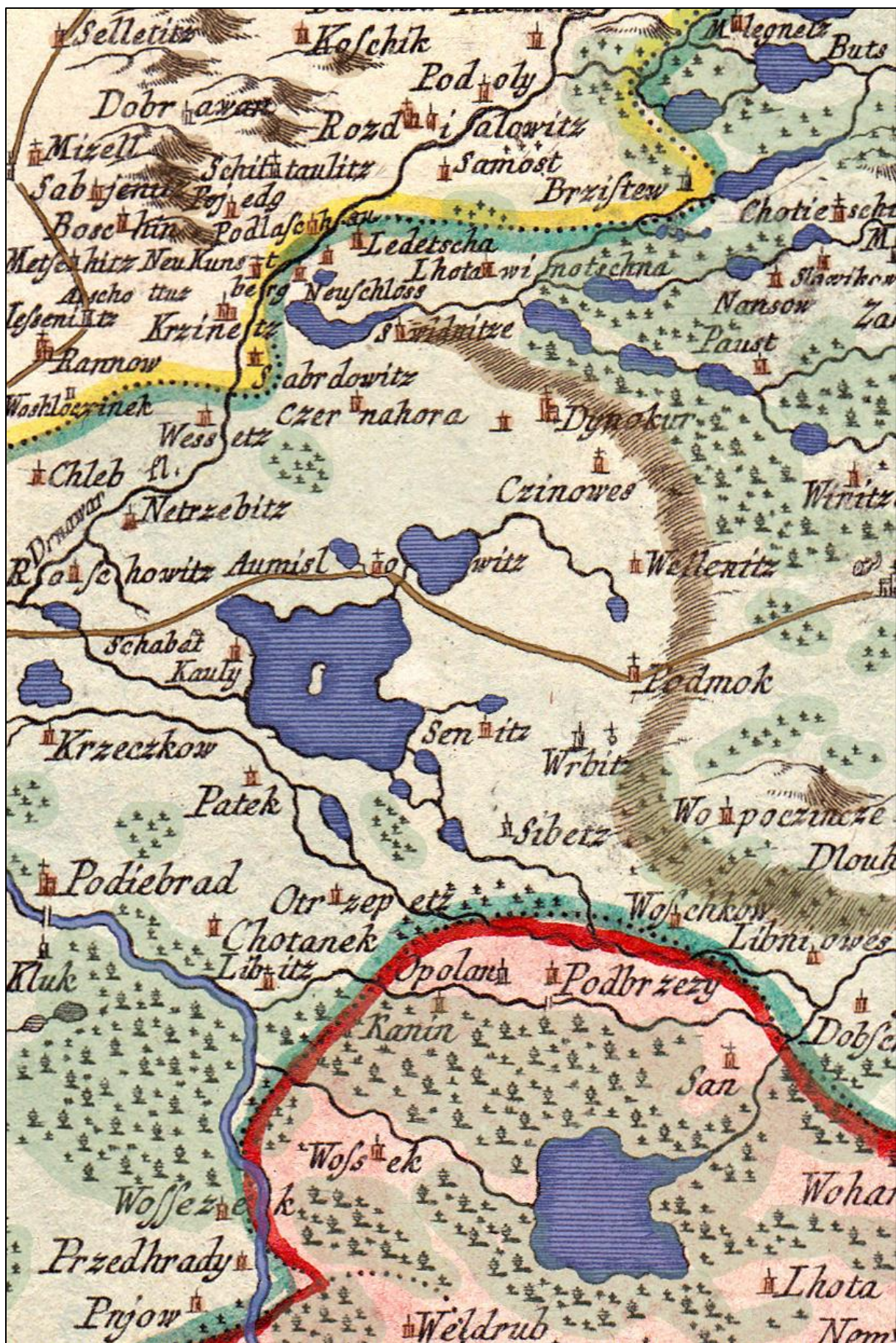
Poděbradská a Dymokurská rybníčné soustavy na rukopisné mapě sekci 93 a 110 prvního rakouského vojenského mapování. 1763 – 1767, revidováno 1779 - 1783.

JOSEF FERDINAND BOCK-POLACH (činný 1765 – 1808): Střední Čechy mezi Jizerou a Mrlinou na hospodářské mapě Čech. Autor zachytil nové krajské zřízení, platné v letech 1751 – 1848. Svidnicko patřilo do Bydžovského kraje. Mapovými značkami vyjádřil výrobu plátna a jeho barvení, koňské a dobytčí trhy v Rožďalovicích (Rozdialowitz) spolu s výrobou potaše v Křinci (Krzinetz), Činěvsi (Cziniowes), a Dymokurech (Dymokur). Vysoušený rybník Bláto jižně od Úmyslovic (Aumislowitz) zakreslen pouze obrysem. Kolorovaná mědirytina. Vídeň, 1808. Soukromá sbírka.

JOSEF FERDINAND BOCK-POLACH (činný 1765 – 1808): Střední Čechy mezi Mrlinou a Cidlinou na hospodářské mapě Čech. Autor zachytil nové krajské zřízení, platné v letech 1751 – 1848. Krajský úřad Bydžovského kraje sídlil v Jičíně (Gitschin), přerušovaná kolorovaná linka v levé části mapového obrazu je krajskou hranicí mezi Boleslavským a Bydžovským krajem. Bock-Polach mapovými značkami vyjádřil výrobou potaše v Městci Králové (Konigstattl) a Kopidlně (Kopidlno). Vídeň, 1808. Soukromá sbírka.

JOHANN WILHELM ABRAHAM JAEGER (1718 - 1790): Poděbradská a Dymokurská rybničné soustavy na devítistové mapě Čech pocházející z atlasu Německa s 81 mapami. Kolorovaná mědirytina. Frankfurt, 1762. Soukromá sbírka.

FRANZ JOHANN JOSEPH VON REILLY (1766 – 1820): Jihozápadní část Bydžovského kraje. Svídnice nese popisku německou Swidnitz. List pochází z druhého dílu atlasu - Schauplatz der fünf Theile der Welt, který je považován za nejpodrobnější rakouský atlas světa. Kolorovaná mědirytina. Vídeň, 1789. Soukromá sbírka.

ANTONÍN JAN VENUTO (1746 - 1833): Okolí Poděbrad na mapě Královéhradecké diecéze hradeckého kanovníka Jana Venuta s věnováním hradeckému biskupovi Janu Leopoldovi, ryté Kiliánem Ponheimerem. Autor na mapě zachytil hranice vikariátů a farností (tečkovaná linka) po církevních reformách Josefa II. Poděbrady jsou zachyceny jako neopevněné městečko se zámek, zakreslena byla i Poděbradská bažantnice (Fasangart.). V roce 1795 nastoupil na poděbradskou faru Matěj Rössler – nejoblíbenější ze všech duchovních poděbradských správců. Poděbradská farnost zahrnovala ještě obce Velké Zboží, Polabec, Kluk, Přední Lhotu, Nové Mlýny, Křečkov a Pátek. Kolorovaná mědirytina. Vídeň, 1790. Soukromá sbírka.

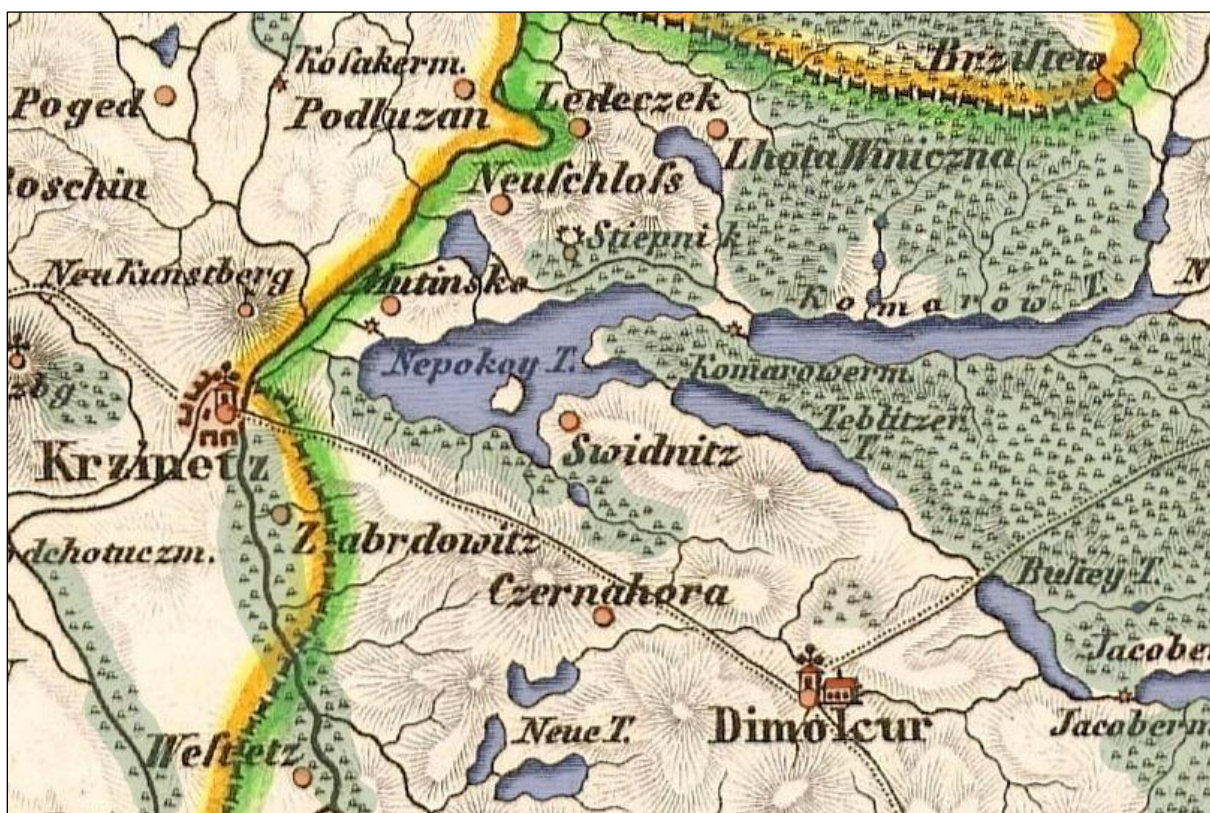
ANTONÍN JAN VENUTO (1746 - 1833): Široké okolí Městce Králové (Königstadt) na mapě Královéhradecké diecéze hradeckého kanovníka Jana Venuta s věnováním hradeckému biskupovi Janu Leopoldovi, ryté Kiliánem Ponheimerem. Autor na mapě zachytil hranice vikariátů a farností (tečkovaná linka) po církevních reformách Josefa II. Svidnice (Swidnitz) je zachycena jako vesnice bez kostela a spadala pod dymokurskou farnost spolu s Černou Horou (Czernahora) a obyvateli Komárovského a Jakubského mlýna. Kolorovaná mědirytina. Vídeň, 1790. Soukromá sbírka.

NĚMEČTÍ AUTOŘI (činní ve druhé polovině 18. století): Rybníčná krajina středního Polabí na sekci X velmi podrobně patnáctilistové mapy Saska vydané kolem roku 1770. Mědirytina. Soukromá sbírka.

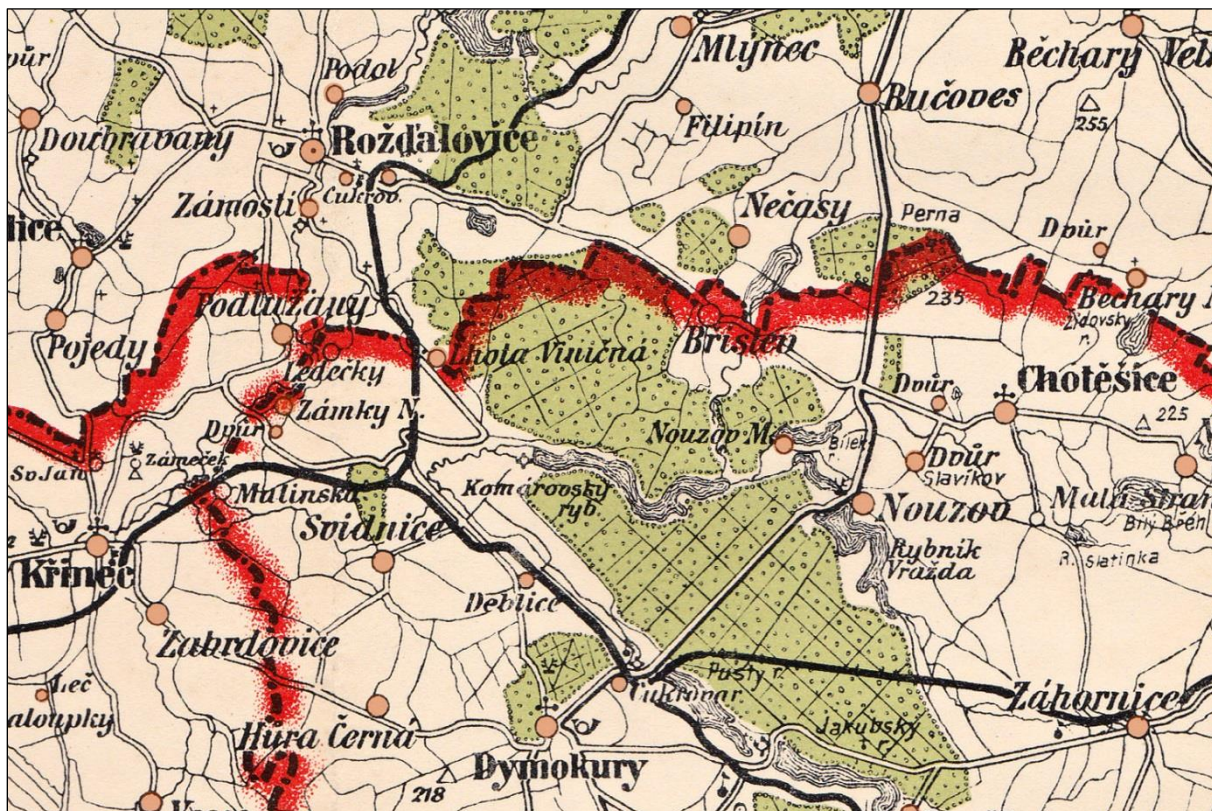
DANIEL GOTTLOB REYMANN (1759 – 1837): Široké okolí Křince (Krzinetz) na 113. sekci topografické vojenské mapy Německa o 204 sekcích. Mědirytina. Výmár, 1808. Soukromá sbírka.

FRANTIŠEK JAKUB JINDŘICH KREIBICH (1759 – 1833): Pravděpodobně poslední mapový zakres rybníka Nepokoj (Nepokoj T.) před jeho zánikem v roce 1845 na devítistové mapě severozápadních Čech. Jediný zakres rybníka Cikán u Vinické Lhoty (Lhota Winiczna) na soukromých mapách Čech. Kolorovanou mědirytinu vydal Marco Berra. Praha, 1833. Soukromá sbírka.

Významným způsobem změněná krajina v okolí Svídnice na sekci O-7-V druhého vojenského mapování. Vysušeny rybníky Nepokoj, Cikán u Viničné Lhoty (zu Vinična Lhota) a Pařízek u Mutinska (Mutínsko). V poznámkách na okraji mapového listu vojáci uvádějí, že Svídnice spolu s Mutínkem a Komárovským mlýnem ležela v Dymokurském panství Bydžovského kraje a že zde bylo celkem 37 domů, kam bylo možno umístit v případě potřeby až 45 vojáků a 16 stájí s možností ustájení až 10 koní. 1851 – 1852.

JOSEF RICHARD VILÍMEK (1835 – 1911): Dymokurská řepárka – Dymokurka - byla mezi polabskými řepárkami s délkou 28 km nejdelší. Spojovala dymokurský cukrovar se Sekeřicemi přes Záhornici a Hlušičky. Po Dymokurce nalezneme v krajině nejvíce památek – náspy, zářezy a podél tratě i zbytky původních vozíků. Stejně jako ostatní řepárky i ona zanikla na přelomu 50. a 60. let minulého století, kdy se řepa začala přepravovat nákladními automobily. Mapa politického okresu Poděbrady. Kreslil Jan Srp. Praha, 1937. Soukromá sbírka.

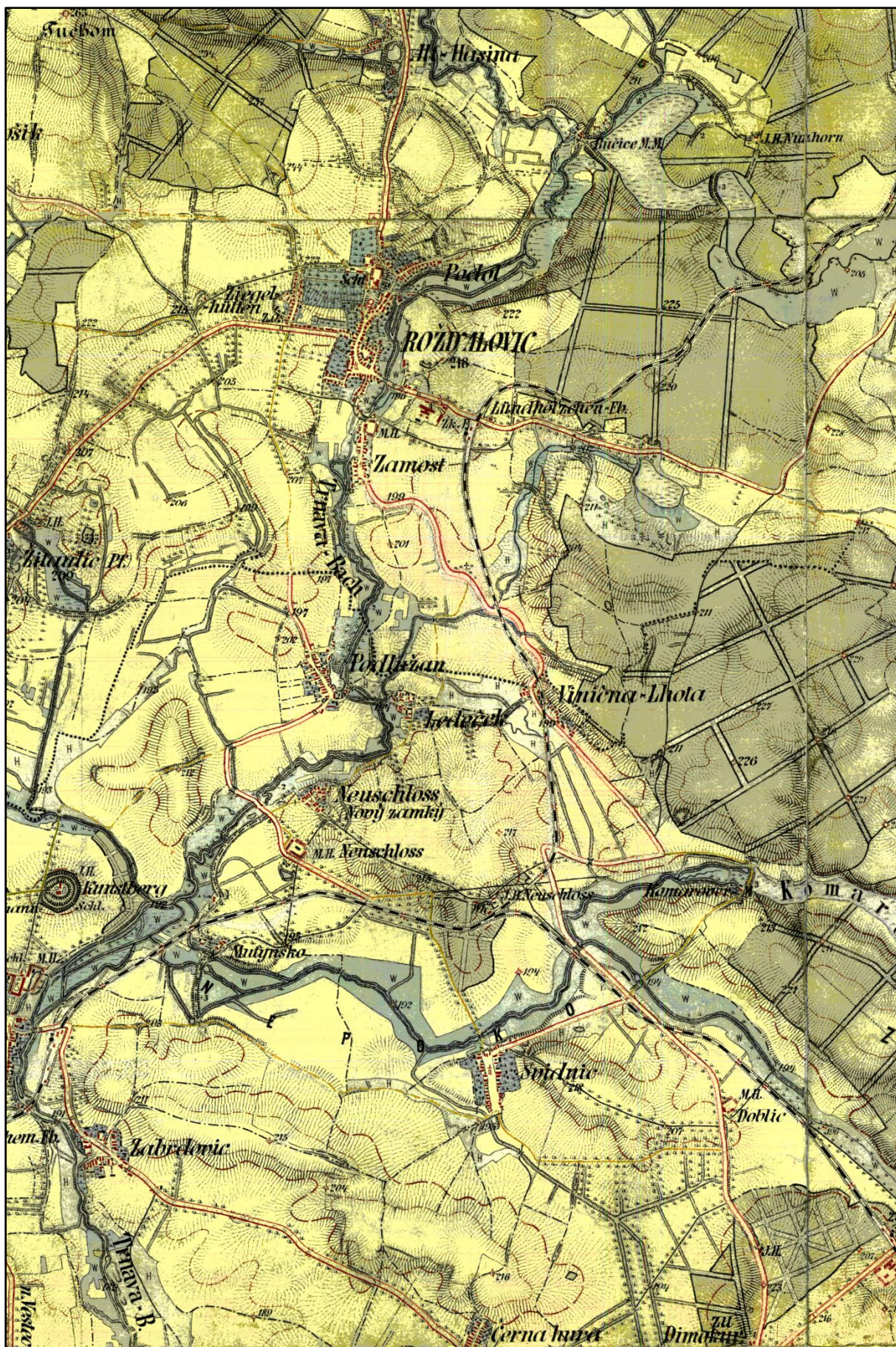
Široké okolí Rožďalovic (Rozdialowitz) a Křince (Křinetz) na tzv. staré speciální mapě II. vojenského mapování v měřítku 1:144 000, sekce XIV. Překvapivý je zakres rybníka Cikán u Viničné Lhoty (Winična Lhota). Měřítina. 1871. Soukromá sbírka.

JAN KRYŠTOF MÜLLER (1673 – 1721): Široké okolí Loučenského hřbetu na sekci VII velké mapy Čech. Kolorovaná médirtina. Augsburg, 1720. Soukromá sbírka.

JAN KRYŠTOF MÜLLER (1673 – 1721): Poděbradská, Dymokurská a Kopydlenská rybničné soustavy na sekci IX velké mapy Čech. Kolorovaná mědirytina. Augsburg, 1720. Soukromá sbírka.

Svidnice na topografické mapě sekce 3854/4 třetího vojenského mapování z roku 1877. Deblice (Doblice), ves, pak samostatný dvůr u Dymokur, prvně zmíněn v roce 1365.